

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК 81:378:004.8

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20155591>

Лінгвістична освіта в середовищі ChatGPT як новий формат мовної підготовки

Богуславська Лариса Георгіївна,

кандидат філологічних наук, доцент, кафедра українознавства та іноземних
мов, «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро,
Україна, <https://orcid.org/0000-0003-1872-6064>

Кузьменко Олена Юріївна,

кандидат філологічних наук, доцент, кафедра міжкультурної комунікації та
іншомовної освіти, Житомирський державний
університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-4977-5638>

Приходько Вікторія Богданівна,

кандидат філологічних наук, доцент, кафедра іноземної філології та
прикладної лінгвістики, Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-8171-9823>

Прийнято: 12.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація.** У сучасному освітньому просторі цифровізація та інтенсивний розвиток технологій штучного інтелекту зумовлюють трансформацію підходів до мовної підготовки, актуалізуючи необхідність*

переосмислення форм і механізмів взаємодії. Особливої уваги набуває використання ChatGPT як інтерактивного середовища, що забезпечує нові можливості для організації освітнього процесу, орієнтованого на адаптивність, індивідуалізацію і безперервність комунікації. У цьому розумінні лінгвістична освіта постає не лише як процес засвоєння мовних норм, а як динамічна система формування компетентностей у взаємодії із цифровим співрозмовником. Актуальність дослідження зумовлена потребою системного осмислення потенціалу ChatGPT як інструменту організації мовної підготовки в умовах сучасного освітнього середовища. **Метою статті** є теоретичне обґрунтування та моделювання лінгвістичної освіти в середовищі ChatGPT як нового формату ШІ-опосередкованої навчальної взаємодії. **Методи.** Для досягнення поставленої мети використано комплекс методів, зокрема структурно-функціональний аналіз, порівняльний метод, моделювання та узагальнення. У **результаті** дослідження визначено структурні компоненти мовної підготовки в середовищі ChatGPT, що включають суб'єкт навчання, запит, модель, відповідь, зворотний зв'язок, контекст і адаптацію. Проведено порівняльний аналіз традиційної та ChatGPT-опосередкованої моделей мовної освіти, який засвідчив перехід від лінійної до інтерактивної та адаптивної взаємодії. Розроблено модель формування мовних компетентностей, що відображає взаємозв'язок між типами мовної активності та освітніми результатами. **Висновки.** Використання ChatGPT сприяє формуванню багаторівневої мовної компетентності, розвитку рефлексивного мислення та підвищенню автономності суб'єкта навчання. Отримані результати підтверджують доцільність інтеграції ChatGPT у практику мовної підготовки та окреслюють перспективи подальших досліджень в аспекті розробки адаптивних освітніх моделей. Наукова новизна дослідження полягає в системному поєднанні структурного, порівняльного та компетентнісного

підходів до аналізу III-опосередкованої навчальної взаємодії в середовищі ChatGPT. Практична значущість отриманих результатів визначається можливістю їх використання для розробки сучасних методик мовної підготовки в умовах цифрового освітнього середовища.

***Ключові слова:** цифрове освітнє середовище, мовна компетентність, інтерактивна взаємодія, адаптивне навчання, штучний інтелект, комунікативна діяльність, освітні технології.*

Linguistic education in the ChatGPT environment as a new format of language training

Larysa Bohuslavska,

Candidate Of Philological Sciences, Associate Professor, Department of Ukrainian Studies and Foreign Languages, «Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture» of the Ukrainian State University of Science and Technologies, Dnipro, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-1872-6064>

Olena Kuzmenko,

PhD in Philology, Associate Professor, Department of Intercultural Communication and Foreign Language Education, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-4977-5638>

Viktoriia Prykhodko,

PhD in Philology, Associate Professor, Department of Foreign Philology and Applied Linguistics, Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-8171-9823>

Abstract. *In the contemporary educational landscape, digitalization and the rapid advancement of artificial intelligence are driving the transformation of language education, underscoring the need to rethink the forms and mechanisms of interaction. Particular attention is given to ChatGPT as an interactive environment that offers new opportunities for organizing the learning process, emphasizing adaptability, individualization, and the continuity of communication. In this context, linguistic education is viewed not only as a process of acquiring language norms but also as a dynamic system of competence formation through interaction with a digital interlocutor. The relevance of this study lies in the need for a systematic understanding of ChatGPT's potential as a tool for organizing language activity in modern educational environments. The **objective of the article** is to provide a theoretical justification and to model linguistic education within the ChatGPT environment as a new format of AI-mediated learning interaction. **Methods.** To achieve this aim, a set of methods was employed, including structural-functional analysis, comparative method, modeling, and generalization. **Results.** The study identifies the structural components of language interaction in the ChatGPT environment, including the learner (subject), prompt, model, response, feedback, context, and adaptation. A comparative analysis of traditional and ChatGPT-mediated models of language education demonstrates a shift from linear to interactive and adaptive interaction. A model for the development of language competencies has been designed to reflect the interconnection between types of language activity and educational outcomes. **Conclusions.** The use of ChatGPT contributes to the development of multi-level language competence, reflective thinking and learner autonomy. The obtained results confirm the feasibility of integrating ChatGPT into language training practice and outline the prospects for further research in the development of adaptive educational models. The study's scientific novelty lies in the systematic integration of structural, comparative, and competence approaches to the analysis of AI-mediated learning interaction in the*

ChatGPT environment. The practical significance of the obtained results lies in their potential for developing modern methods of language training in the digital educational environment.

Keywords: *digital educational environment, language competence, interactive interaction, adaptive learning, artificial intelligence, communicative activity, educational technologies.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими впровадженням цифрових технологій та інструментів штучного інтелекту в освітню практику. У сфері мовної підготовки ці зміни проявляються в переорієнтації з традиційних, переважно лінійних моделей навчання на інтерактивні формати, що передбачають активну участь суб'єкта навчання в конструюванні власного мовного досвіду. Водночас використання ChatGPT як інструменту організації мовної підготовки залишається не досить концептуалізованим у науковому дискурсі, що ускладнює його системне впровадження в освітній процес.

Проблема полягає у відсутності цілісного теоретичного бачення лінгвістичної освіти в середовищі ChatGPT як нового формату мовної підготовки, що враховував би її структурні, функціональні та компетентнісні характеристики. Недостатньо визначено механізми формування мовних компетентностей у процесі взаємодії з моделлю, а також специфіку трансформації ролей учасників освітнього процесу.

Зв'язок окресленої проблеми з важливими науковими та практичними завданнями полягає в необхідності розроблення ефективних підходів до інтеграції технологій штучного інтелекту в освітню практику, підвищення якості мовної підготовки та забезпечення відповідності освітніх моделей сучасним вимогам цифрового суспільства. Розв'язання цієї проблеми

сприятиме формуванню нових педагогічних стратегій, орієнтованих на персоналізацію навчання, розвиток автономності здобувачів освіти та підвищення ефективності мовної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений огляд наукових джерел засвідчує зростання інтересу до проблематики інтеграції технологій штучного інтелекту в освітній процес, зокрема у сфері мовної підготовки. Аналіз сучасних досліджень дозволяє окреслити як теоретико-методологічні засади трансформації лінгвістичної освіти, так і практичні аспекти використання ChatGPT як інструменту організації навчальної взаємодії.

Зокрема, І. Холод [1] акцентує увагу на дидактичному потенціалі ChatGPT у діяльності викладача-філолога, підкреслюючи його роль у створенні інтерактивного навчального середовища та розширенні можливостей індивідуалізації освітнього процесу. Дослідники Т. Глазунова, С. Кузьміна і Т. Довгалюк [2] розглядають ChatGPT як інструмент розвитку цифрової компетентності майбутніх учителів іноземних мов, що дозволяє інтегрувати новітні технології в професійну підготовку педагогів. При цьому А. Коломієць і О. Кушнір [3] аналізують можливості й виклики використання штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності, звертаючи увагу на необхідність збалансованого підходу до його впровадження. У роботі О. Гриценчук [4] досліджено загальні тенденції використання штучного інтелекту в освіті в Україні та за кордоном, що дозволяє окреслити глобальний контекст цифрових трансформацій. Ефективність інтеграції штучного інтелекту в освітні програми оцінюють Л. Філіппова, В. Камінський та Л. Пилипчук [5], підкреслюючи необхідність розроблення відповідних критеріїв якості. Науковці В. Зінченко, О. Хававчак та Л. Богуславська [6] досліджують вплив технологій штучного інтелекту на методики викладання філологічних дисциплін, акцентуючи увагу на трансформації дидактичних підходів.

Використання штучного інтелекту в підготовці педагогів як засіб підвищення цифрових компетентностей і важливий чинник модернізації освіти розглядають В. Власова, Т. Наumenко та Г. Різак [7]. Водночас О. Бойко [8] аналізує моделі навчання комп'ютерно-опосередкованої англomовної письмової комунікації, що створює підґрунтя для розуміння специфіки взаємодії в цифровому середовищі. Науковці С. Кочергіна, А. Давидюк та Г. Різак [9] досліджують трансформацію викладацької діяльності в умовах інтеграції інструментів штучного інтелекту, що дозволяє переосмислити роль викладача в сучасному освітньому процесі. Адаптацію управлінських моделей закладів вищої освіти до викликів штучного інтелекту аналізують О. Скоробагатська, Л. Сидорук та Г. Різак [10], підкреслюючи системний характер змін.

Вплив інноваційних освітніх технологій на ефективність вивчення іноземних мов досліджують К. Новік, І. Трубенко та О. Радіус [11], обґрунтовуючи їх роль у підвищенні результативності освітнього процесу. Водночас К. Новік, Н. Кушевська та С. Пильщик [12] акцентують увагу на розвитку критичного мислення через використання кейс-методу в мовній підготовці, що є важливим чинником формування аналітичних і комунікативних умінь здобувачів освіти. Дослідники Г. Олійник (H. Oliynyk), О. Мелешенко (O. Meleshchenko) та О. Морозова (O. Morozova) [13] досліджують цифрову трансформацію мовної освіти, зокрема в контексті європейських освітніх ініціатив, що дозволяє співвіднести національні процеси із загальноєвропейськими тенденціями. Формування професійної комунікації в закладах вищої освіти як важливий аспект розвитку мовної компетентності характеризують О. Кравчук (O. Kravchuk), М. Кочубей (M. Kochubei), С. Човрій (S. Chovriy), Т. Койчева (T. Koycheva) та С. Пішун (S. Pishun) [14]. Водночас С. Човрій (S. Chovriy), С. Якименко (S. Yakymenko), О. Белікова (O. Bielikova), О. Ящук (O. Yashchuk), І. Куліш (I. Kulish) та

А. Чичук (A. Chychuk) [15] розглядають можливості використання інноваційних смарт-технологій у створенні мультимедійних освітніх матеріалів, що розширює уявлення про цифрові інструменти навчання.

У міжнародному науковому дискурсі Д. Алі (D. Ali) та ін. [16] у систематичному огляді узагальнюють досвід використання ChatGPT у навчанні, підкреслюючи його ефективність у підтримці освітнього процесу та розвитку мовних навичок. Інструментарій для оцінювання використання ChatGPT у вивченні іноземних мов, який дозволяє кількісно вимірювати освітні ефекти, пропонують Ф. Кобаноґюларі (F. Çobanoğulları) та О. Озбек (Ö. Özbek) [17]. У роботі Ф. Каратас (F. Karataş) та ін. [18] досліджено позитивний вплив ChatGPT на результати навчання іноземних мов і на мотивацію та мовну практику здобувачів освіти. При цьому Б. Клімова (B. Klimova), М. Піхарт (M. Pikhart) та Л. Г. Аль-Обайді (L. H. Al-Obaydi) [19] аналізують потенціал ChatGPT у вищій освіті, акцентуючи увагу на його ролі у формуванні мовних компетентностей та автономності навчання.

Таким чином, проведений аналіз наукових джерел свідчить про формування нового напрямку досліджень, пов'язаного з використанням ChatGPT у мовній освіті. Водночас наявні дослідження переважно зосереджені на окремих аспектах використання ChatGPT, що актуалізує необхідність комплексного аналізу його потенціалу у формуванні мовних компетентностей у цифровому середовищі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростання наукового інтересу до використання штучного інтелекту в освіті, низка аспектів, пов'язаних із функціонуванням ChatGPT у лінгвістичній підготовці, залишається недостатньо дослідженою. Передусім відсутня системна структуризація мовної взаємодії в середовищі ChatGPT, що ускладнює розуміння її внутрішньої логіки та освітнього потенціалу. У

наявних дослідженнях здебільшого акцентовано увагу на описі окремих можливостей технології та не запропоновано цілісної моделі взаємодії.

Крім того, недостатньо уваги приділено порівняльному аналізу традиційних і цифрово-опосередкованих форматів мовної освіти, зокрема в контексті трансформації ролей викладача і студента, характеру зворотного зв'язку та рівня персоналізації навчання. Це зумовлює фрагментарність наукових уявлень про якісні зміни, що відбуваються в мовній підготовці під впливом ChatGPT. Окремою проблемою є відсутність чітко окреслених моделей формування мовних компетентностей у процесі взаємодії з ChatGPT. Недостатньо досліджено механізми переходу від мовної активності до освітнього результату, а також роль рефлексивного компонента в цьому процесі.

Зазначені прогалини зумовлені, з одного боку, новизною досліджуваного явища, а з іншого – відсутністю усталених методологічних підходів до його аналізу. Водночас їх дослідження є принципово важливим для формування науково обґрунтованих моделей лінгвістичної освіти в умовах цифрового середовища.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є теоретичне обґрунтування можливостей забезпечення лінгвістичної освіти в середовищі ChatGPT як нового формату мовної підготовки та визначення її структурно-функціональних і компетентнісних характеристик.

Для досягнення поставленої мети сформульовано такі завдання:

- 1) ідентифікувати структурні компоненти взаємодії в середовищі ChatGPT і визначити їх функціональне та освітнє значення;
- 2) здійснити порівняльний аналіз традиційної та ChatGPT-опосередкованої моделей мовної освіти з метою виявлення ключових трансформацій у форматах взаємодії;

3) змоделювати процес формування мовних компетентностей у середовищі ChatGPT, визначивши взаємозв'язок між типами мовної активності та освітніми результатами.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах цифрової трансформації освіти мовна підготовка зазнає суттєвих змін, що зумовлені активним запровадженням технологій штучного інтелекту в освітній процес. Особливої актуальності набуває використання ChatGPT як інструменту організації мовної підготовки, що поєднує функції комунікативного партнера, джерела мовних зразків та засобу рефлексії. Такий підхід сприяє переходу від репродуктивних моделей навчання до продуктивних, орієнтованих на активну участь суб'єкта у формуванні мовного досвіду [1, с. 818; 2, с. 25]. Водночас інтеграція ChatGPT в освітній процес потребує глибшого осмислення його дидактичного потенціалу та визначення структурних характеристик мовної підготовки, що в ньому реалізується. Наукові дослідження свідчать про те, що застосування штучного інтелекту сприяє підвищенню рівня персоналізації навчання, розвитку автономності студентів та інтенсифікації зворотного зв'язку [3, с. 45]. Проте на тепер відсутнє цілісне уявлення про внутрішню організацію взаємодії в середовищі ChatGPT, що ускладнює її системне використання в лінгвістичній освіті. У цьому розумінні особливого значення набуває аналіз її структурних компонентів як базового рівня теоретичного узагальнення. Саме через призму структуризації стає можливим виявлення механізмів формування мовних компетентностей та визначення освітнього потенціалу досліджуваного середовища. Такий підхід дозволяє перейти від описового рівня аналізу до побудови узагальнених моделей мовної підготовки.

Сучасні дослідження підтверджують, що інтеграція інноваційних освітніх технологій підвищує ефективність мовної підготовки та сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти [11]. Особливого

значення при цьому набуває розвиток критичного мислення як складника мовної компетентності, що реалізується через інтерактивні формати навчання [12].

З огляду на зазначене доцільним є виокремлення та систематизація структурних компонентів лінгвістичної взаємодії в середовищі ChatGPT, що дозволяє розкрити її внутрішню організацію та функціональну специфіку. Такий підхід ґрунтується на положеннях сучасних досліджень щодо використання штучного інтелекту в освіті, які підкреслюють значущість інтерактивності, контекстуальності та адаптивності освітнього процесу [6; 14, с. 373]. Структуризація взаємодії дає змогу не лише описати її складники, але й установити взаємозв'язки між ними, що є необхідним для подальшого моделювання освітніх ефектів. У табл. 1 схарактеризовано компоненти взаємодії в середовищі ChatGPT, кожен з яких виконує окрему функцію в межах цілісного процесу мовленнєвої діяльності.

Таблиця 1

Структурні компоненти взаємодії в середовищі ChatGPT

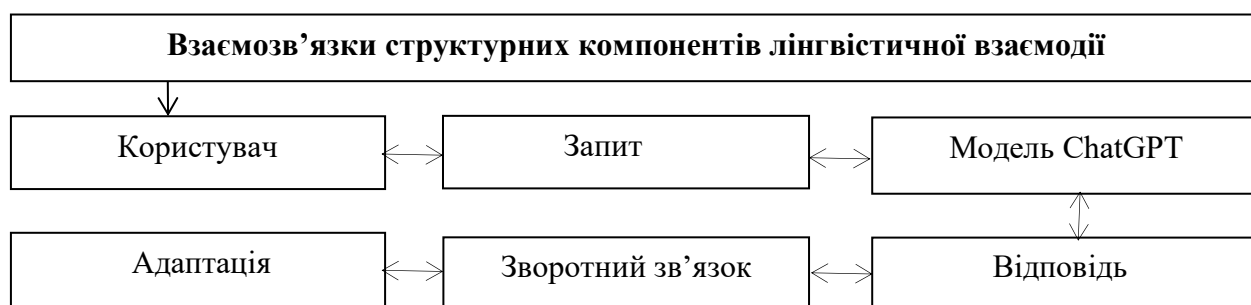
Компонент	Функціональне призначення	Лінгвістично-освітній потенціал
Користувач (суб'єкт навчання)	Ініціює взаємодію через формулювання запиту	Формування вмінь продукування мовлення та постановки комунікативної мети
Запит	Вербалізація наміру, питання або завдання	Розвиток точності, релевантності та структурованості мовлення
Модель ChatGPT	Оброблення запиту та генерація відповіді	Імітація мовного середовища та варіативність мовних конструкцій
Відповідь	Репрезентація мовного зразка або пояснення	Засвоєння нових лексичних, граматичних і дискурсивних моделей
Зворотний зв'язок	Уточнення, корекція або розвиток відповіді	Формування рефлексивного мовлення та критичного мислення
Контекст взаємодії	Збереження попередніх реплік і смислів	Забезпечення когерентності та послідовності мовлення
Адаптація	Модифікація запитів і відповідей у процесі діалогу	Розвиток гнучкості мовної поведінки та комунікативної компетентності

Джерело: сформовано авторами на основі [4, с. 152; 6; 16]

Виокремлення структурних компонентів лінгвістичної взаємодії дозволяє інтерпретувати середовище ChatGPT як цілісну функціональну систему, в межах якої реалізується багаторівневий процес мовної діяльності, де взаємодія не обмежується передачею інформації, а набуває характеру динамічного конструювання змісту, а кожен наступний етап спирається на попередній і водночас модифікує його. Для наочного відображення взаємозв'язків між структурними компонентами, представленими в табл. 1, запропоновано схему, яка демонструє логіку розгортання взаємодії та відображає не лише послідовність компонентів, а й їх циклічний характер через механізми зворотного зв'язку та адаптації.

Рисунок 1

Взаємозв'язки структурних компонентів взаємодії в середовищі ChatGPT

Джерело: сформовано авторами

Особливої значущості набуває взаємозв'язок між компонентами запиту, відповіді та зворотного зв'язку, який формує механізм постійного уточнення і розвитку мовлення. Така організація процесу забезпечує не лише засвоєння мовних одиниць, але й розвиток здатності до їх гнучкого використання в різних комунікативних ситуаціях. Важливим є також те, що контекст і адаптація виступають інтегровальними елементами, які забезпечують когерентність і персоналізований характер взаємодії. Таким чином, лінгвістична підготовка в середовищі ChatGPT набуває ознак саморегульованої системи, в якій суб'єкт навчання виступає активним учасником і співтворцем мовного процесу, а результати кожного етапу стають

основою для подальшого розвитку. Отримані результати обґрунтовують доцільність переходу до моделей навчання, орієнтованих на інтерактивність, адаптивність і рефлексивність. Таким чином, структурний аналіз взаємодії створює теоретичне підґрунтя для подальшого дослідження механізмів формування мовних компетентностей у цифровому освітньому середовищі.

Трансформаційні процеси в освіті актуалізують необхідність порівняльного осмислення нових і традиційних форматів навчання. Особливого значення це набуває в контексті лінгвістичної освіти, де форма взаємодії безпосередньо впливає на результат навчальної діяльності. Використання ChatGPT змінює не лише інструментальний компонент освітнього процесу, а і його концептуальні засади, зокрема в частині перерозподілу ролей між учасниками, характеру комунікації та способів організації зворотного зв'язку. Сучасні дослідження підтверджують, що впровадження технологій штучного інтелекту сприяє підвищенню рівня персоналізації навчання, активізації пізнавальної діяльності та розвитку автономності здобувачів освіти [5; 13, с. 34]. З огляду на це доцільним є зіставлення ключових параметрів традиційної та ChatGPT-опосередкованої освітніх моделей, що дозволяє виявити якісні зміни у структурі мовної підготовки та окреслити напрями її подальшої трансформації (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика форматів мовної освіти

Критерій	Традиційна модель	ChatGPT-опосередкована модель
Формат взаємодії	Лінійний, ієрархічний	Діалогічний, інтерактивний
Роль викладача	Основне джерело знань	Фасилітатор, модератор
Роль студента	Переважно рецептивна	Активна, ініціативна
Зворотний зв'язок	Обмежений у часі та обсязі	Негайний, безперервний
Рівень персоналізації	Низький або середній	Високий, адаптивний
Темп навчання	Фіксований	Індивідуалізований

Критерій	Традиційна модель	ChatGPT-опосередкована модель
Тип мовної практики	Регламентований	Варіативний, ситуативний

Джерело: сформовано авторами на основі [5; 9; 18, с. 19343]

Порівняльний аналіз дозволяє констатувати, що ChatGPT-опосередкована модель мовної освіти не лише доповнює традиційні підходи, а фактично трансформує їх, вибудовуючи нову логіку організації навчальної взаємодії. Ключовими характеристиками цієї моделі є інтерактивність, адаптивність та орієнтація на індивідуальні освітні траєкторії, що забезпечує більш глибоке залучення здобувача освіти до процесу мовної підготовки. Зміна ролі викладача від транслятора знань до фасилітатора навчання сприяє розвитку самостійності та відповідальності студента за результати власного навчання. Водночас негайний і безперервний зворотний зв'язок створює умови для оперативної корекції мовлення та формування стійких мовних навичок. Важливим результатом впровадження ChatGPT у процес мовної підготовки є розширення спектра мовної практики, яка набуває варіативного та ситуативного характеру, що наближує навчання до реальних умов комунікації. Таким чином, ChatGPT-опосередкована модель може розглядатися як основа формування нової освітньої парадигми, що поєднує технологічні можливості штучного інтелекту з принципами особистісно орієнтованого навчання.

Разом із тим виявлені трансформації актуалізують необхідність перегляду традиційних критеріїв оцінювання та розроблення нових підходів до діагностики результатів навчання, насамперед у площині формування мовних компетентностей. Якщо на рівні організації навчання ключовими є інтерактивність і адаптивність, то на рівні результатів визначальним стає питання якості сформованих мовних навичок і здатності до їх застосування в різних комунікативних ситуаціях. Унаслідок цього виникає потреба в

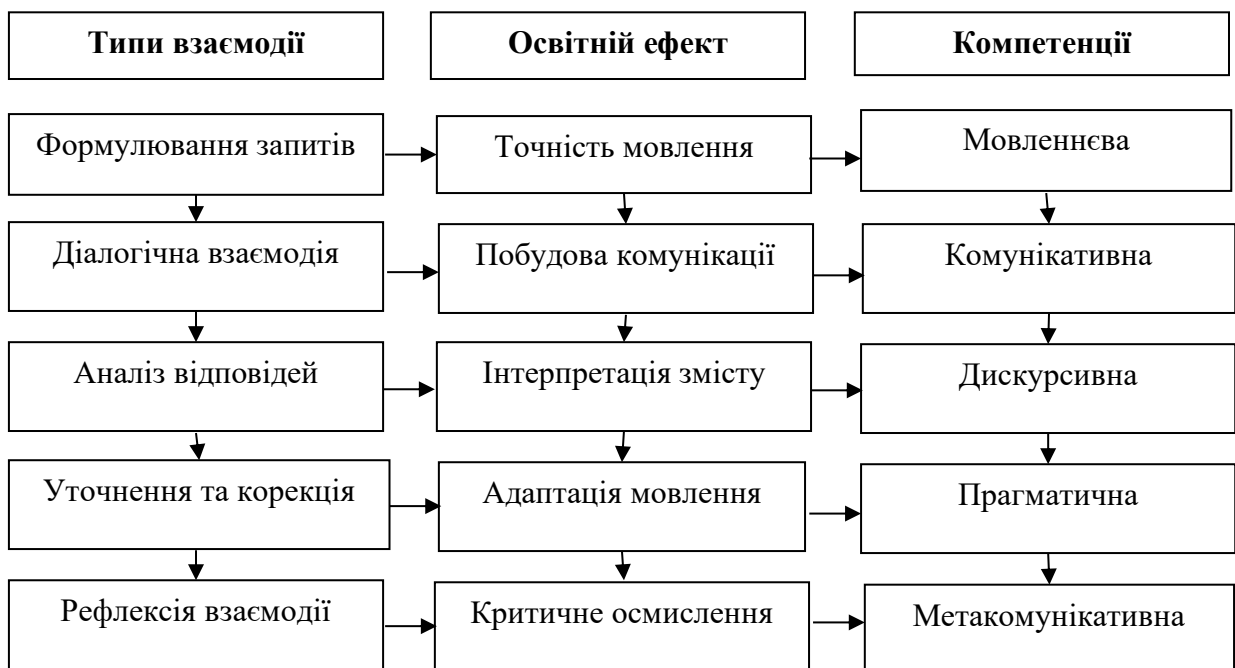
моделюванні зв'язку між типами мовної активності та відповідними освітніми результатами, що дозволяє не лише глибше розкрити освітній потенціал ChatGPT, а й забезпечити його оцінювання через призму сформованих компетентностей.

У сучасній лінгводидактиці компетентнісний підхід виступає методологічною основою аналізу якості навчання, оскільки дозволяє перейти від фіксації знань до оцінювання здатності їх практичного застосування. Водночас інтеграція технологій штучного інтелекту суттєво розширює спектр мовної активності, що потребує її систематизації та узагальнення. Механізми досягнення результатів навчання в умовах цифрового освітнього середовища змодельовано на рис. 2.

Запропонована модель дозволяє концептуалізувати процес формування лінгвістичної компетентності як багатовимірну динамічну систему, в якій кожен тип взаємодії виконує не лише функціональну, але й розвивальну роль. Так, мовна діяльність у середовищі ChatGPT набуває характеру послідовного ускладнення – від формулювання запиту до рефлексивного осмислення результату, що забезпечує поступовий перехід від базових до вищих рівнів мовної компетентності.

Рисунок 2

Модель формування лінгвістичної компетентності

Джерело: сформовано авторами на основі [13, с. 33; 17, с. 12517; 19]

Водночас представлена на рис. 2 структура демонструє не лише лінійну послідовність етапів, а й їх взаємозв'язок, що забезпечує циклічність і безперервність освітнього процесу. Особливої значущості набуває інтеграція рефлексивного компонента, який виступає механізмом узгодження мовного досвіду та сприяє формуванню усвідомленого контролю над мовленням, що є основою для подальшого розвитку та уточнення мовної діяльності. Це дозволяє розглядати ChatGPT не лише як інструмент підтримки навчання, а як середовище, що стимулює саморозвиток і саморегуляцію здобувача освіти.

Таким чином, реалізація запропонованої моделі в процесі лінгвістичної підготовки сприяє формуванню цілісної мовної компетентності, що поєднує когнітивний, комунікативний та рефлексивний виміри. Отримані результати підтверджують доцільність використання ChatGPT як ефективного засобу модернізації лінгвістичної освіти та створюють теоретичне підґрунтя для

подальших досліджень у напрямі розроблення адаптивних і компетентнісно орієнтованих освітніх моделей.

Висновки. Встановлено, що лінгвістична освіта в середовищі ChatGPT формується як якісно новий формат мовної взаємодії, що характеризується інтерактивністю, адаптивністю та циклічністю організації освітнього процесу. Визначення структурних компонентів взаємодії дозволило не лише встановити її внутрішню логіку, але й виявити механізми динамічного конструювання мовної підготовки в цифровому освітньому середовищі. Доведено, що взаємодія в такому форматі набуває ознак саморегульованої системи, де кожен наступний етап спирається на результати попереднього, забезпечуючи поступове ускладнення мовної активності.

Проведений порівняльний аналіз засвідчив наявність принципових відмінностей між традиційними та ChatGPT-опосередкованими моделями мовної освіти, що проявляються у трансформації ролей учасників освітнього процесу, характеру зворотного зв'язку та рівня персоналізації навчання. Встановлено, що перехід до інтерактивної моделі взаємодії сприяє зміні домінантного типу мовної підготовки – від репродуктивного до продуктивного, що, своєю чергою, підвищує ефективність засвоєння та застосування мовних знань у практичних комунікативних ситуаціях.

Моделювання процесу формування мовної компетентності продемонструвало, що інтеграція ChatGPT у процес лінгвістичної підготовки забезпечує комплексний розвиток компетентності, охоплюючи формування не лише мовленнєвої та комунікативної, але й дискурсивної, прагматичної та метакомунікативної компетенцій. Обґрунтовано, що ключову роль у цьому процесі відіграє рефлексивний компонент, який забезпечує перехід від механічного засвоєння мовних структур до їх усвідомленого та гнучкого використання. Це дозволяє розглядати ChatGPT як ефективний інструмент організації багаторівневої мовної підготовки в умовах цифрового середовища.

Водночас подальшого вивчення потребують питання емпіричної верифікації запропонованої моделі, розроблення валідних критеріїв оцінювання результатів мовної підготовки, а також адаптації методик використання ChatGPT до різних освітніх контекстів і рівнів підготовки здобувачів освіти. Перспективним напрямом подальших досліджень є інтеграція міждисциплінарних підходів, зокрема поєднання лінгводидактичних, когнітивних та цифрово-педагогічних стратегій, спрямованих на розвиток мовної компетентності здобувачів освіти в умовах цифрового середовища. Це дозволить не лише поглибити теоретичні засади дослідження, а й сприятиме розробленню ефективних освітніх моделей, орієнтованих на формування адаптивних і саморегульованих навчальних практик.

Список використаних джерел

1. Холод І. Можливості ChatGPT у дидактичній діяльності викладача-філолога. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 4(34). С. 818–827. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4\(34\)-818-827](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-818-827).
2. Глазунова Т., Кузьміна С., Довгалюк Т. Чат GPT як інструмент розвитку цифрової компетентності у підготовці вчителів іноземних мов. *Journal of Cross-Cultural Education*. 2024. № 3. С. 25–37. DOI: <https://doi.org/10.31652/2786-9083-2024-3-25-37>.
3. Коломієць А., Кушнір О. Використання штучного інтелекту в освітній та науковій діяльності: можливості та виклики. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2024. № 70. С. 45–57. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-70-45-57>.
4. Гриценчук О. Використання штучного інтелекту в освіті: тенденції та перспективи в Україні та за кордоном. *Вісник Кафедри ЮНЕСКО Неперервна*

професійна освіта XXI століття. 2024. № 2 (10). С. 152–161. DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(10\).2024.0012](https://doi.org/10.35387/ucj.2(10).2024.0012).

5. Філіппова Л. В., Камінський В. В., Пилипчук Л. Л. Оцінювання ефективності інтеграції штучного інтелекту в навчальні програми закладів вищої освіти України. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14716220>.

6. Зінченко В. М., Хававчак О. А., Богуславська Л. Г. Вплив технологій штучного інтелекту на методики викладання філологічних дисциплін. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13234300>.

7. Власова В. П., Науменко Т. С., Різак Г. В. Про використання штучного інтелекту в підготовці педагогів для підвищення цифрових компетенцій. *Академічні візії*. 2025. № 41. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15064807>.

8. Бойко О. Ю. Моделі навчання комп'ютерно-опосередкованої англomовної письмової комунікації учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти. *Нова педагогічна думка*. 2024. Т. 118, № 2. С. 42–51. DOI: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2024-118-2-42-51>.

9. Кочергіна С. С., Давидюк А. Р., Різак Г. В. Трансформація викладацької діяльності в умовах інтеграції інструментів ІІІ в освітній процес закладів вищої освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2026. № 27. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18622567>.

10. Скоробагатська О. І., Сидорук Л. М., Різак Г. В. Адаптація моделей управління в закладах вищої освіти до викликів штучного інтелекту та автоматизації оцінювання. *Академічні візії*. 2025. № 50. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17851974>.

11. Новік К. І., Трубенко І. А., Радіус О. А.. Вплив інноваційних освітніх технологій на ефективність вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти

України. *Педагогічна Академія: наукові записки*. № 8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12772162>.

12. Новік К. І. Кушевська Н. М., Пильщик С. В. Розвиток критичного мислення через кейс-стаді на заняттях з іноземної мови в закладах вищої освіти України. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 4 (22). С. 1237-1253. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4\(22\)-1237-1253](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4(22)-1237-1253).

13. Oliynyk N., Meleshchenko O., Morozova O. Digital transformation of language education: insights from the European digified project. *Studies in Comparative Education*. 2025. № 1-2. P. 33–43. DOI: <https://doi.org/10.31499/2306-5532.1-2.2025.346718>.

14. Kravchuk O., Kochubei M., Chovriy S., Koycheva T., Pishun S. Formation of professional communication of non-language specialists in higher education institutions. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13, № 73. P. 373–386. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.73.01.31>.

15. Chovriy S., Yakymenko S., Bielikova O., Yashchuk O., Kulish I., Chychuk A. Innovative smart technologies: editing, creation, and distribution of an interactive complex of multimedia educational materials. *Conrado*. 2024. Vol. 20, № 101. P. 404–415. URL: <https://conrado.ucf.edu.cu/index.php/conrado/article/view/4188> (дата звернення: 23.02.2026).

16. Ali D., Fatemi Y., Boskabadi E., Nikfar M., Ugwuoke J., Ali H. ChatGPT in teaching and learning: a systematic review. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14, № 6. 643. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci14060643>.

17. Çobanoğulları F., Özbek Ö. AI-powered language learning: developing the ChatGPT usage scale for foreign language learners. *Education and information technologies*. 2025. Vol. 30. P. 12517–12534. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10639-025-13342-w>.

18. Karataş F., Abedi F. Y., Ozek Gunyel F., Kuzgun Y. Incorporating AI in foreign language education: an investigation into ChatGPT's effect on foreign language learners. *Education and information technologies*. 2024. Vol. 29. P. 19343–19366. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12574-6>.

19. Klimova B., Pikhart M., Al-Obaydi L. H. Exploring the potential of ChatGPT for foreign language education at the university level. *Frontiers in Psychology*. 2024. Vol. 15. 1269319. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1269319>.